FACTORII DE INFLUENȚĂ A PERCEPȚIILOR PRIVIND SECURITATEA PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

FACTORS INFLUENCING PERCEPTIONS OF SECURITY FOR THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU: 327.5/.8:323.28:355.1(478) **https://doi.org/10.59295/spd2024s.38**

Victoria BEVZIUC,
ORCID: 0000-0001-9189-641X
e-mail: victoriabevziuc@yahoo.ro
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *The Republic of Moldova faces a series of security challenges that exert significant pressure on its stability and development. In a continuously changing regional and global context, these challenges represent not only concrete threats but also factors that can substantially influence the perception of security at both individual and collective levels. In this chapter, the author aims to analyze and closely examine these security challenges within the specific context of the Republic of Moldova and assess their impact on the perception of security among the population. The exploration covers various dimensions of these challenges, ranging from military and geopolitical threats to cyber, economic, and social risks, providing a comprehensive perspective on the complexity and seriousness of this phenomenon.*

Keywords: *threat, drivers, challenge, perception, risks, security*.
Cuvinte-cheie: *amenințare, factori, provocare, percepție, riscuri, securitate.*

INTRODUCERE

Provocările de securitate reprezintă diverse amenințări și pericole care pun presiune pe stabilitatea și integritatea unei entități, cum ar fi un stat sau o comunitate. Aceste provocări pot avea diverse origini și pot afecta diferite aspecte ale securității, incluzând amenințări militare, terorismul, criminalitatea organizată, securitatea cibernetică, schimbările climatice și altele. De asemenea, sărăcia, inegalitatea, pandemiile și amenințările nucleare reprezintă alte surse importante de provocări de securitate, având potențialul de a provoca daune semnificative societății și economiei. Gestionarea acestor provocări de securitate necesită adesea o abordare comprehensivă și coordonată. În plus, dezvoltarea și implementarea strategiilor eficiente de prevenire și răspuns la amenințări, împreună cu promovarea securității cooperative și a dialogului, sunt esențiale pentru abordarea cu succes a provocărilor de securitate într-un mediu global complex și interconectat. Pe măsură ce mediul de securitate continuă să evolueze, este crucială adaptarea continuă a politicilor și capacităților de securitate pentru a face față noilor amenințări și provocări emergente. Consolidarea rezilienței și capacitatea de adaptare a societății și a instituțiilor este, de asemenea, esențială pen-

tru a asigura securitatea și stabilitatea pe termen lung în fața provocărilor în continuă schimbare.

MATERIALE ȘI METODE

Percepția publică asupra amenințărilor la adresa securității este determinată de amploarea amenințărilor de securitate pe care le identifică cetățenii, originile lor psihologice, modul în care acestea variază de la nivel personal la nivel global și relațiile dintre percepția amenințărilor și alte atitudini și comportamente politice care contribuie la formarea percepției [1, p.149]. Originea percepției amenințărilor poate fi atribuită unor factori psihologici și experiențe personale. De exemplu, un individ care a trăit într-o zonă afectată de conflicte sau terorism poate avea o percepție mai accentuată a amenințărilor de securitate decât cineva care a crescut într-un mediu mai stabil și pașnic. Este important să înțelegem că percepția amenințărilor poate varia de la nivel personal la nivel global. Ce poate fi perceput ca o amenințare majoră pentru un individ sau o comunitate poate fi considerat de altcineva ca fiind mai puțin relevant sau important. În plus, media și comunicarea digitală pot juca un rol crucial în formarea și amplificarea anumitor percepții asupra amenințărilor de securitate. Relațiile dintre percepția amenințărilor și alte atitudini și comportamente politice sunt, de asemenea, esențiale în procesul de formare a percepției publice. De exemplu, o percepție crescută a amenințărilor de securitate poate alimenta cererile pentru politici mai stricte sau pentru acțiuni guvernamentale mai puternice în domeniul securității naționale. În același timp, unele atitudini politice pot influența modul în care anumite amenințări sunt percepute și comunicate publicului larg.

Sanda Sandu, expertă în securitate și politici de bună guvernare explică într-o notă analitică că Republica Moldova se confruntă cu mai multe provocări de securitate, care sunt influențate de poziția sa geopolitică, istoria recentă și dinamica regională. Republica Moldova are provocări interne semnificative care afectează securitatea sa. Acestea includ corupția endemică, slăbiciunea instituțiilor statului, și provocările economice. Corupția subminează statul de drept și încrederea cetățenilor în guvern, în timp ce slăbiciunea instituțiilor poate împiedica eficacitatea răspunsurilor la amenințările de securitate. Provocările economice, cum ar fi sărăcia și șomajul, pot duce la instabilitate socială și pot fi exploatate de actori externi. Pe plan extern, Republica Moldova se confruntă cu presiuni din partea Federației Ruse, în special în ceea ce privește conflictul înghețat din Transnistria. Acest conflict nerezolvat reprezintă o sursă constantă de instabilitate și un punct de influență pentru Rusia. În plus, tensiunile geopolitice din regiune, inclusiv agresiunea militară a Rusiei în Ucraina, au reconfigurat mediul de securitate european și au sporit îngrijorările privind securitatea la granițele estice ale NATO și ale Uniunii Europene [2, p.2].

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Provocările de securitate în Republica Moldova au evoluat semnificativ în ultimele decenii, iar instituțiile și cadrul juridic au trebuit să se adapteze la noile amenințări.

Cadrul conceptual al sectorului securității naționale a fost conturat la nivel internațional într-un context global caracterizat de schimbări geopolitice și tehnologice. În Republica Moldova, reglementarea sectorului securității naționale a suferit evoluții pentru a face față noilor amenințări și provocări. Explicarea contextului actual al provocărilor de securitate, inclusiv din perspectiva percepției necesită o serie de clarificări generale din perspectivă juridică care, în cei peste 30 de ani, a fost determinată inclusiv de componenta politică. Astfel, după obținerea independenței în 1991, Republica Moldova a început să-și dezvolte propriul cadru juridic în domeniul securității. În studiul *„Legislația Republicii Moldova cu privire la securitatea și apărarea națională”* în Capitolul II. autorul Iurie Pantea menționează o serie de acte și documente juridice care permit conturarea unei imagini generale cu privire la politica de securitate, inclusiv interesele naționale, amenințările [3, p.10]. În această perioadă, țara s-a confruntat cu provocări majore legate de securitatea internă, inclusiv conflictele etnice și separatismul din regiunea Transnistria. În 1992, Republica Moldova a adoptat Legea cu privire la apărarea Republicii Moldova, care a stabilit baza legală pentru organizarea și funcționarea forțelor armate dar și Legea securității statului, în anul 1995 [4]. Tot în același an, a fost adoptată Strategia militară / Doctrina militară. În următoarea decadă, Republica Moldova a continuat să se confrunte cu instabilitatea internă și amenințările externe, precum și cu problemele legate de securitatea economică și socială. Au fost adoptate mai multe legi și acte normative care au consolidat cadrul juridic în domeniul securității, inclusiv înființarea Serviciului de Informații și Securitate în 1995 și adoptarea Legii privind activitatea serviciilor de informații în 1996. Între anii 2000 – 2010, Republica Moldova a căutat să se apropie de standardele și practicile occidentale în domeniul securității. Au fost întreprinse reforme în cadrul sectorului de securitate pentru a consolida instituțiile și pentru a asigura respectarea drepturilor omului și a statului de drept. Au fost adoptate mai multe legi și strategii în domeniul securității, printre cele mai importante se numără Concepția Securității Naționale a, adoptată în 2004, și Legea privind securitatea informațională, adoptată în 2008.

Perioada dintre anii 2010-2020, pentru Republica Moldova s-a manifestat prin noi provocări de securitate, inclusiv riscuri cibernetice, corupție și influențe externe. Au fost întreprinse eforturi pentru consolidarea capacităților de securitate și pentru alinierea cu standardele euro-atlantice în domeniul securității. Au fost semnate acorduri de cooperare și parteneriate cu organizații internaționale și state partenere în domeniul securității. Reformele continue în domeniul securității au avut ca rezultat adoptarea mai multor legi și acte normative, inclusiv în domeniul securității cibernetice și al luptei împotriva terorismului.

Totodată, în contextul conflictului din Ucraina cadrul juridic a fost influențat în mod semnificativ de schimbările din regiune și de dinamica conflictului învecinat. Astfel, au crescut preocupările referitoare la securitatea teritorială în special după anexarea Crimeei de către Rusia generând îngrijorări referitoare la securitate teritorială a Republicii Moldova, dar și tendințele de reafirmare a orientării euro-atlantice au

consolidat legăturile Republicii Moldova cu occidentul și apropiere de structurile euro-atlantice dar și a Uniunii Europene au sporit alinierea cadrului juridic și adoptarea standardelor și practicilor occidentale de către instituțiile de resort. Cel mai important document adoptat în perioada respectivă a fost Strategia securității naționale a Republicii Moldova aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova în decembrie 2023. Aceasta identifică două tipuri de provocări majore pentru securitatea națională a Republicii Moldova. Provocările externe fiind Transnistria, riscul de ingerință externă, criminalitatea transfrontalieră, vulnerabilitățile cibernetice, și interne determinate de corupție, ineficiența instituțiilor statului, sărăcia, migrația, polarizarea politică [5].

Impactul lărgirii spațiului euro-atlantic asupra relațiilor dintre Rusia și Occident, evidențiind cum Moscova percepe acest proces ca pe o continuare a practicilor din perioada Războiului Rece, considerându-se adesea obiectivul final al acestor acțiuni. Deși există mecanisme de dialog între NATO și Rusia, această impresie persistă, oferind liderilor din statele independente post-sovietice posibilitatea de a iniția manevre între Moscova și Occident pentru a-și menține puterea, într-un mod similar cu tactica practicată anterior în politicile interne ale României. Acest lucru subliniază fragilitatea democrației în aceste țări și dependența lor de Moscova, în detrimentul valorilor politice democratice occidentale. În contextul unei democrații fragile și unei dependențe față de Rusia încă neclarificate, securitatea militară, politică și socială depind în mare măsură de evoluția relațiilor cu Moscova. Aplicând modelele de securitate dezvoltate de Barry Buzan, se identifică trei categorii de riscuri și amenințări la adresa securității regionale, cu implicații majore pentru Moldova, România și Ucraina. Această perspectivă înaintată în lucrarea *„Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă”* a autorilor Dolghi, Sarcinschii și Dinu, oferă o delimitare a provocărilor de securitate prin prisma riscurilor și amenințărilor și le divizează în trei grupe: riscuri și amenințări non-militare, militare, asimetrice și transnaționale [6, p.23-24]. Raportate la situația Republicii Moldova acestea oferă următoarea perspectivă. Republica Moldova se confruntă cu o serie de riscuri și amenințări non-militare care pot afecta stabilitatea și securitatea sa. Întârzierea rezolvării problemelor teritoriale, cum ar fi conflictul transnistrean nesoluționat, poate accentua tensiunile și poate crea pericole și amenințări suplimentare pentru integritatea teritorială și coeziunea națională a țării.

În ceea ce privește Republica Moldova riscurile și amenințările militare care pot afecta securitatea și stabilitatea sa sunt determinate de prezența în regiune a aproximativ 2000 de militari și 40.000 de tone de echipament militar și muniție aparținând fostei Armate a 14-a reprezintă un factor de destabilizare, având în vedere statutul internațional încă neclar al acestora. Chiar dacă aceste forțe militare pretind a fi de menținere a păcii, există îngrijorări cu privire la gradul lor de imparțialitate. De asemenea, confruntările armate locale sunt favorizate de existența unor forțe separatiste transnistrene, pregătite să recurgă la mijloace militare pentru a împiedica „reintegrarea” teritoriului moldovean. Aceste amenințări militare cresc tensiunile și riscul de conflict în regiune, necesitând

abordări diplomatice și strategii de securitate eficiente pentru a proteja suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova.

De asemenea, este necesar de subliniat că statutul de neutralitate permanentă al Republicii Moldova este un alt element esențial care influențează securitatea națională. Deși neutralitatea a fost concepută ca o măsură de protecție, ea generează provocări în contextul noilor amenințări și vulnerabilități. Neutralitatea poate limita opțiunile țării în ceea ce privește alianțele de securitate și apărare, ceea ce necesită o reevaluare în lumina amenințărilor contemporane [7].

Pentru a explica relații cauzale sau corelații în capitolele următoare despre percepțiile de securitate în raport cu anumite evenimente sau fenomene și provocările cu care se confruntă Republica Moldova este necesară prezentarea principalelor amenințări precum:

1. Conflictul transnistrean care reprezintă o amenințare reală nu doar din punct de vedere militar, dar și politic, economic și social;
2. Fenomenele de corupție și economie tenebră care subminează potențialul economic al țării și erodează suveranitatea statului de drept;
3. Riscuri economice de influența externă care afectează securitatea societății și a persoanei în domeniile energetic, alimentar, ecologic, demografic, informațional;
4. Politica agresivă a Federației Ruse, aceasta reprezintă o amenințare directă la adresa securității naționale, amenințând suveranitatea și independența Republicii Moldova;
5. Vulnerabilități interne care includ forțele politice și civice controlate sau finanțate de către Federația Rusă, oligarhii locali, slăbiciunea statului de drept, regiunea transnistreană ca o vulnerabilitate constantă, fragilitatea sistemului financiar-bancar, lipsa culturii de securitate la nivelul societății și a clasei politice.

În continuarea demersului științific se vor de identifica a factori care pot avea o influență asupra percepției securității este atribuită unui context dar și mediu specific. Descrierea factorilor de influență asupra percepției de securitate în general și în special raportați la Republica Moldova și contextul actual este complexă și include o varietate de elemente care pot afecta sentimentul de securitate raportat de cetățeni.

Factorii care afectează percepția de securitate sunt variabili și pot include aspecte obiective și subiective în dependență de criteriile utilizate. Iată câțiva dintre cei mai relevanți factori care țin de domenii complexe:

- Factori politici. Stabilitatea politică, legislația și politicile de securitate națională pot influența cum percep oamenii securitatea într-o țară.
- Factori sociali. Coeziunea socială, rata criminalității și sentimentul de apartenență la o comunitate pot contribui la sentimentul de securitate sau insecuritate.
- Factori economici. Nivelul de trai, accesul la resurse și stabilitatea economică sunt esențiale pentru securitatea percepută.

- Factori militari. Prezența forțelor armate și politica de apărare a unei națiuni pot afecta percepția de securitate, atât internă cât și externă.
- Factori culturali. Valorile, normele și credințele culturale pot modela modul în care indivizii percep securitatea.
- Factori de mediu. Amenințările naturale sau provocate de om, cum ar fi dezastrele naturale sau poluarea, pot avea un impact asupra sentimentului de securitate.

Acești factori pot interacționa și pot avea un impact cumulativ asupra modului în care o persoană percepe securitatea în mediul său. Este important de reținut că percepția de securitate este subiectivă și poate varia semnificativ de la o persoană la alta, în funcție de contextul individual și colectiv în care trăiește. În raport cu Republica Moldova, existența factorilor conecși care afectează sistemul de securitate națională, cum ar fi corupția endemică, care a denaturat și discreditat și cele mai bune lucruri făcute, semănând neîncredere în mințile oamenilor și descurajând voința politică [8, p.3].

CONCLUZII

Pentru a înțelege pe deplin percepțiile de securitate și provocările cu care se confruntă Republica Moldova, este esențial să se exploreze și să se evalueze în detaliu aceste amenințări și vulnerabilități, precum și relațiile cauzale și corelațiile dintre acestea și evenimentele sau fenomenele relevante. Această analiză contextualizată este analizată în paragraful unul din Capitolul II al acestei lucrări și oferă o baza necesară pentru dezvoltarea și implementarea politicilor și strategiilor eficiente în domeniul securității naționale. Percepția securității în Republica Moldova este rezultatul unei interacțiuni complexe și dinamice între factori politici, economici, sociali, militari, culturali și de mediu. Acești factori, atât interni cât și externi, influențează profund modul în care cetățenii își formează și își ajustează sentimentul de securitate. Studiile și analizele sugerează că percepția securității este marcată atât de experiențele individuale și colective ale cetățenilor, cât și de capacitatea instituțiilor statului de a gestiona și comunica eficient politicile de securitate.

Prin urmare, pentru a îmbunătăți percepția securității în Republica Moldova, este necesară o abordare integrată care să includă reforme politice și instituționale, măsuri de combatere a corupției, strategii economice sustenabile, și inițiative de consolidare a coeziunii sociale. În plus, consolidarea parteneriatelor internaționale și integrarea europeană pot oferi un cadru stabil și sprijin pentru implementarea acestor măsuri. Doar printr-o gestionare eficientă și coordonată a acestor factori, Republica Moldova poate aspira la o securitate națională robustă și la un sentiment generalizat de siguranță în rândul populației sale.

REFERINȚE

1. Stevens, Daniel And Nick Vaughan-Williams, „Citizens and Security Threats: Issues, Perceptions and Consequences Beyond the National Frame” 2014,

În:https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/5B782C7B42A8D2D5F9B8FFFAAC83F26F/S0007123414000143a.pdf/citizens-and-security-threats-issues-perceptions-and-consequences-beyond-the-national-frame.pdf

2. Sandu Sanda. „Mediul de securitate într-un context global volatil: provocări și direcții strategice pentru Republica Moldova" În: https://pisa.md/wp-content/uploads/2024/04/Mediul-de-securitate-intr-un-context-global-volatil-provocari-si-directii-strategice-pentru-Republica-Moldova.pdf
3. Fluri Phillip, Cibotaru Viorel, Compendiu „Legislaţia Republicii Moldova cu privire la sectorul de securitate şi apărare naţională", 2015
4. Legea nr. 345 din 25.07.2003 cu privire la apărarea națională. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 200-203 din 19.09.2003.
5. Hotărârea Parlamentului nr. 391 din 15.12.2023 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova. În Monitorul oficial al Republicii Moldova nr. 17-19 din 17.01.2024.
6. Dolghin, N., Sarcinschii A., Dinu M., „Riscuri și amenințări la adresa securităţii României. Actulaitate și Perspectivă" , Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 23-24. În:https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/riscuri_si_amenintari_actualitate_si_perspectiva.pdf
7. Ungureanu Veaceslav „Reziliența securității naționale a Republicii Moldova în contextul reconfigurării mediului de securitate regională în perioada pandemiei COVID-19" În:https://infocenter.md/rezilienta-securitatii-nationale-a-republicii-moldova-in-contextul-reconfigurarii-mediului-de-securitate-regionala-in-perioada-pandemiei-covid-19-veaceslav-ungureanu/
8. Cibotaru Viorel și Popescu Nicu. Revizuirea politicii de apărare și securitate a Republicii Moldova. Notă analitică. https://ipre.md/2021/06/18/revizuirea-politicii-de-aparare-si-securitate-a-republicii-moldova/